Opłata pocztowa opłacona ryczałtem

Цана асобнага нумару 15 гр.

РОДНЫ КРАЙ

Орган Т-ва Беларускае Асьветы — выходзіць 4 разы ў месяц.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Езуіцкая вул. 6, кв. 4.

Прыймо інтэрэсантаў: у Сэкрэтар'яце ТБА—у будні ад 9—12 г. у Рэдакцыі „ ад 12—14 г.

Цана падпіскі з дастаўкай поштай: За год 5 зл. 50 гр.; за паўгоду—3 зл. за 3 месяцы — 1 зл. 60 гр.; за 1 месяц — 60 грош.

№ 9 (61) Вільня, 3-га траўня 1935 г. Год 3-ці.

Сучаснасьць і будучыня Беларусі.

III.

Геолёгічная структура Беларусі.

З пункту гледжаньня геолёгічнага Беларусь творыць два розныя абшары—паўночны і паўднёвы. Падложам першага служыць крэйда, пакрытая грубым пластом ледніковых матар'ялаў, якія твораць белыя ўзгоркі, як напр.: Замковая гара ў Навагрудку (324 мэтраў над паверхняй мора), Лысая гара на поўнач ад Менску (343 м. н. п. м). і г. д. — гэта так званыя „ледніковыя марэны".

На гэтым абшары патварылася шмат глебаў пясчаных, вапністых і камяністых, а ў далінах — шмат вазёраў.

Паўднёвую частку Беларусі становіць палеская катлавіна з нейкім падложам крысталічным, дасюль яшчэ дакладна недасьледываным. Катлавіна гэтая паложана на 100—150 м. н. п. м. ды вельмі нязначна пахілена на ўсход. Палеская катлавіна пакрыта ўспомненымі марэнавымі пластамі ў значна меншай меры. На паверхні яе патварылася шмат балотаў, мокрых лугоў ды багнаў. У мясцох больш высокіх, а тым самым, і больш сухіх, спатыкаем пяскі й гліны розных сартоў і дзеля гэтага на даволі невялікіх абшарах знаходзім шмат розных глебаў, пераважна благіх.

На ўсім гэтым абшары геолёгічныя досьледы выкрылі дзе-ні-дзе невялікую колькасьць фасфарытаў, солі, крэйды ды торфу.

Пералічанае мінэральнае багацьце не дасьць адпаведных варункаў для будучай прамысловасьці Беларусі, але затое багатыя лясныя пушчы, лугі, сенакосы й палі даюць вялізарныя магчымасьці для сельскае гаспадаркі, а нават часткова й для промыслу й жывёла-гадоўлі.

Разглядаючы дзеля гэтага будучыню Беларусі ў пэрспэктыве, трэба зазначыць, што чакае яе вялізарная й інтэнсыўная праца па асушцы балот і багнаў для атрыманьня вельмі ўраджайных чарназёмаў, лугоў ды мурожных сенакосаў.

Павінны быць адначасна зроблены высілкі: для палепшаньня мэтадаў сельскае гаспадаркі, для рацыянальнай нацыяналізацыі лясное й рыбнае гаспадаркі, для палепшаньня вадзянога транспарту, для пабудаваньня новых грунтовых дарогаў (шосаў).

Пасьля надзяленьня малазямельных сялян зямлёю, пасеецца лён, каноплі і лепшыя сарты збожжа, найбольш адпавядаючыя нашаму клімату, пабудуюцца фабрыкі мясных і рыбных кансэрваў, тартакі, цагельні, бравары й малачарні, ўзмацуецца й упарадкуецца коопэратыўны рух і г. д.

Тады адкрыюцца перад Беларусяй шырокія экспортовыя пэрспэктывы. А экспорт свой Беларусь павінна будзе скіраваць толькі й выключна на захад — у краіны з разьвітым жалезным, машынным, хімічным і г. д. промыслам.

Прадукты Беларусі будуць выбіраць найтанейшыя й найкарацейшыя шляхі экспортнага транспарту — шляхі вадзяныя — на Балтыцкае мора і найкарацейшыя транзытныя шляхі праз Польшчу на Захад. Акром таго, сама Польшча, як краіна густа заселеная, даваць будзе даволі вялікія рынкі збыту.

Экспорт сельска-гаспадарскае прадукцыі на ўсход будзе бязмэтным дзеля таго, што на перашкодзе будуць стаяць: з аднаго боку вялізарныя прасторы, транспарт праз каторыя будзе шмат даражэйшы, а з другога боку такі-ж самы сельска-гаспадарскі характар Расеі, каторая не зважаючы на разьвіцьцё свайго промыслу, заўсёды застанецца краінай вялікіх сельска-гаспадарскіх магчымасьцяў.

IV.

З мінулага Беларусі.

Сувязь літоўцаў з князьствамі рускімі сягае глыбокае мінуўшчыны. Так напр. яшчэ ў XI в. бачым, што літоўскія плямёны знаходзяцца ў значнай залежнасьці ад Кіеўскага князя, катораму й плацяць азначаную даніну.

У сувязі аднак з аслабленьнем Кіеўскага княства, што прыпадае на палову XII в., залежнасьць гэтая ступнёва слабее, а ў XIII в., пасьля разгрому Кіеўскага княства татарамі, Літва ня толькі ўнезалежніваецца, але й здабывае сабе значную перавагу над усімі землямі, паложанымі на поўнач ад Прыпеці.

Падчас тварэньня й гуртаваньня Літоўскае дзяржавы, што прыпадае на палавіну XIII в., на так зв. землях „рускіх" пануе вялікі хаос. Дзьве сільнейшыя рускія дзяржаўныя адзінкі, якія пачынаюць зарысоўвацца й афармляцца на гэтым хаотычным небасхіле — гэта Галіцка - Уладзімірскае княства й далёка паложаная ад яго так зв. Русь Суздальская, пазьнейшая Масковія,—ня маюць у той час амаль што ніякага ўплыву на тэрыторыю сёньняшняй Беларусі.

Наймацнейшым тады беларускім дзяржаўным арганізмам было княства Полацкае, ад каторага, аднак, хутка аддзяляецца Віцебшчына й Смаленск.

Унутраная палітычная грызьня паміж апошнімі княствамі дае магчымасьць Літве загарнуць гэныя землі пад сваё панаваньне. Літоўская экспансыя ў шырокім маштабе пачынаецца ўжо ад панаваньня Міндоўга, каторы далучыў да свае дзяржавы так зв. Русь Чорную, г. зн. Наваградак—Слонім—Горадню. Такое пашырэньне для Літвы мела вялізарнае значэньне, бо-ж давала ёй добры рэзэрвуар людзкога й матар'яльнага багацьця для барацьбы з найвялікшаю мілітарнаю сілаю сярэднявечча—крыжакамі. З другога боку, аднак, такое пашырэньне Літвы коштам беларускіх земляў, нясло для яе адначасна і небясьпеку, бо-ж беларускі элемэнт пераважаў ліцьвіноў ня толькі лічбова, але й культурна.

Па сьмерці Міндоўга Літва на нейкі час крыху слабее, але хутка пачынае ўмацоўвацца й пашырацца яшчэ з большаю сілаю. Ужо Гедымін (1315—1345) далучае да свае дзяржавы Полацк і Віцебск на поўначы ды Тураў і Пінск—на паўдні.

Альгерд (1345—1378) перакідае свой імпэрыялістычны апэтыт на Валынь ды Русь Кіеўскую, хочучы такім чынам загарнуць усю „Русь". Падчас панаваньня Вітальда (1392—1430) Літве паддаецца ўрэшце й Смаленск, каторы найдаўжэй змагаўся за сваю незалежнасьць.

Адначасна з гэтым Літва здабывае сабе перамоўжны ўплыў на Пскоў ды Вялікі Ноўгарад і такім чынам дасягае кульмінацыйнага пункту свае дзяржаўнае магутнасьці.

У гэтым вось больш-менш часе (1385 г.) вялізарная Літоўская дзяржава й лучыцца вуніяй з Польшчай.

Апаноўваньне Літвою рускіх земляў праходзіла прынцыпова праз тры фазы: 1) змушаньне таго ці іншага рускага князя падпарадкавацца вялікаму князю Літоўскаму, 2) замена тамашняе княжаскае рускае дынастыі якім-небудзь прадстаўніком шматлікага роду Гедымінавічаў, 3) ліквідацыя паасобных удзельных княстваў (незалежна ад таго ці яны былі рускія ці літоўскія) ды ператварэньне іх у намесьніцтва Вялікага Князя Літоўскага, што ў адносінах да шмат якіх удзельных княстваў удалося зрабіць Вітальду.

Таму падчас тварэньня польска-літоўскае вуніі ня ўсе землі аднолькава былі зьвязаны з Літвою. Усе землі, уваходзячыя ў склад так зв. Літвы дзяліліся на: 1) такія, каторыя будучы пад уладаю намесьнікаў Вялікага князя, былі зусім зьвязаны з Літвою, як напр. усе землі беларускія, 2) такія, дзе панавалі яшчэ ўдзельныя князі, як напр. Валынь, Кіеўшчына, Ноўгарад—Северск і ім пад. і ўрэшце 3) такія, якія вельмі слаба й фактычна толькі дачасна былі зьвязаны з Літвою, як напрыклад Пскоў ды Вялікі Ноўгарад. Такім чынам толькі землі першае групы настала злучыліся з Літвою, бо-ж пашырэньню Літвы на паўночны-усход перашкодзіла Масква, апаноўваючы у 1479 годзе Вялікі Ноўгарад ды выпіраючы адначасна Літву з так зв. вярхоўскіх княстваў і з Пскова. У тым-жа больш-менш часе паўднёвыя землі-анэксы падпадаюць пад уплывы Літоўскага саюзьніка — Польшчы, да каторае канчальна й далучаюцца ў 1569 годзе.

Такім чынам пад Вялікім Княствам Літоўскім трэба разумець толькі самую Літву ў вузкім значэньні гэтага слова ды Беларусь у сёньняшнім этнографічным акрэсьленьні яе тэрыторыі.

(Працяг будзе).

Памёр Ул. Жылка.

Як даведваемся з Латвіі, нядаўна памёр у БССР на сухоты ведамы беларускі паэт *Уладзімір Жылка*.

Навучайце сваіх дзяцей чытаць і пісаць пабеларуску!

Пройдзеныя шляхі.

(Увагі аб беларускай прэсе).

Беларускае грамадзянства ў сучасны мамэнт мае ўжо *сталую* прэсу. Тыя часы, калі выданьне беларускае газэты было рэдкім і нязвычайным зьявішчам, калі выданьне газэты было зьвязана з непамернымі перашкодамі, адыйшлі беспаваротна ў гісторыю. Зразумела, што і цяпер беларуская прэса на кожным кроку змагаецца за сваё існаваньне. Маем на ўвазе перадусім матэр'яльныя перашкоды. Ужо той факт, што ў Зах. Беларусі існуе *толькі тыднёвая* беларуская газэта, сьведчыць аб нашай эканамічнай слабасьці. Прычыны гэтага розныя і аб іх мы скажам ніжэй. Аднак усё-ж прэса наша, у той ці іншай форме, існуе ад даўжэйшага часу амаль *без перарыву*. Наша *інтэлігенцыя* ужо настолькі *ўзрасла колькасна* (пасьля таго, як перастала аддаваць свае сілы на ўсход), наша *вёска* настолькі дасьпела й *ўзрасла культурна*, што адсутнасьць газэты востра адчуваецца адной і другой. Таму пры перарыве ў выданьні газэты „пустое месца" хутка запаўняецца, адна газэта замяняе другую.

У сувязі з гэтай неперарыўнасьцю нашае прэсы, можна дыскутаваць аб патрэбе ў ёй пляновасьці, яе мэтах і заданьнях. Вар та час ад часу кінуць вокам на агульны плян, у якім вядзецца нашая штодзенная газэтная работа. Варта *ацаніць пройдзеныя шляхі* і намеціць вехі далейшае працы.

У сучасны мамэнт існуюць у Зах. Беларусі толькі дзьве тыднёвыя газэты: „Родны Край" і „Беларуская Крыніца". *Гэтыя дзьве газэты маюць абслугоўваць культурна й палітычна 3 мільёны беларусоў*, якія знаходзяцца ў межах Польшчы; ці гэтую культурна-нацыянальную місію яны належна спаўняюць?

У гэтым артыкуле мы галоўным чынам зьвернем увагу на, так скажам, „газэтны" бок нашае прэсы, хоць бязумоўна іх ідэолёгічны бок мае куды большае значэньне. Пры яе ацэнцы перадусім трэба зазначыць абшар пашырэньня і, галоўнае, уплыву абедзьвюх газэт. Абшар гэты выразна размяжоўваецца. У той час, як „*Бел. Крыніца*" *больш сягае ў „каталіцкі" абшар, „Родны Край" сягае ў абшар „праваслаўны"*. Гэтае размежаваньне мае *ня толькі вонкавыя прычыны*, як друкаваньне „Крыніцы" лацінікай (у апошнія гады „Крыніца" друкуецца нават напалову лацінікай і кірыліцай!), або выдаваньне яе беларусамі-каталікамі; *размежаваньне ўплываў мае абасноўваньне і ў больш глыбейшых розьніцах*. Гэтыя розьніцы ўсё больш і больш выяўляюцца ў меру разьвіцьця палітычнага й культурнага беларускага жыцьця. Справа ў тым, што „*нашыя*" *каталіцкія павадыры маюць больш каталіцкую, чым нацыянальную псыхіку*. „Бел. Хадэцыя" прадстаўляе сабой *касту*, якая хоча накінуць сваю ідэолёгію ўсяму беларускаму народу. Зразумела, што ёй гэта не ўдаецца і ніколі ня ўдасца, бо ідэолёгія яе не вырастае з імкненьняў і патрэбаў народу, а наадварот. Вось тут і тлумачэньне таго, што „Бел. Крыніца" не знаходзіць послуху ў масах, ня кажучы ўжо аб інтэлігенцыі. Народ наш, зьнямоглы эканамічна, ня слухае пустое гутаркі аб „паветраных замках", якія будуе „Бел. Хадэцыя" ў „Бел. Крыніцы". Хадэцыя наша, каротка кажучы, адарваная ад беларускай сучаснасьці. Ідэолёгія, якую рэпрэзэнтуе й афішуе „Бел. Крыніца", скрытыкаваная беларускім грамадзянствам усіх кірункаў (апрача хадэцкага), ужо „адпета". Апошняя гульня ў назоў „абнаўленьне Бел. Хадэцыі" (перавярнуць трэба кажух, бо сапсуецца, а кажух той самы застанецца) найлепш сьведчыць аб яе палітычнай недалёказорнасьці, адсталасьці й адарванасьці ад істотных інтэрэсаў і патрэбаў шырокіх беларускіх масаў. Каротка кажучы, сядзяць людзі і ад нечага рабіць забаўляюцца...

А „Родны Край"?...

„Родны Край", калі ўважна прасачыць усе яго нумары, дасюль яшчэ фактычна мае характар часопісі культурна-грамадзкай. І гэта, можа, якраз добра. У сучасную хвіліну пануе сярод інтэлігенцыі „ідэолёгічны разброд", асабліва пасьля гістарычных выпадкаў у беларускім руху, якія кожны беларус ведае. *Чым больш будзе досьледу, тым вярней будзе ацэнена „ідэолёгічная ломка"* і тым вярнейшая будзе „ідэолёгічная зьмена". Праўда, можна ўжо ўстанавіць пэўныя пункты, якія зарысаваліся ў „Родным Краі". Гэтыя пункты наступныя (выкажэмся популярна): 1) *далой нацыянальную ненавісьць!* Хай жыве супрацоўніцтва польскага і беларускага селяніна, работніка і інтэлігэнта! 2) *праз культурнае й эканамічнае адраджэньне да адраджэньня палітычнага!*

З апошніх нумароў „Роднага Краю", як відаць, зарысоўваецца трэці пункт: 3) *культурная аўтаномія, як бліжэйшае заданьне.*

Ужо хоць-бы з гэтых пунктаў відаць, што „Родны Край" далёкі ад хадэцкага „донкіхотства" і стаіць на рэальнай падставе, лічачыся перадусім з патрэбамі беларускіх шырокіх масаў.

Вяртаючыся да галоўнае мэты артыкулу, мы адзначым пэўныя справы, якія вырасьлі з дасюлешняе газэтнае практыкі.

У першую чаргу трэба адзначыць *слабую сувязь нашае прэсы з вёскай*. Бязумоўна, „карэспондэнцыі" ня сьведчаць у вялікай меры аб гэтай сувязі. Большае значэньне мае, так сказаць, „тон" газэты, яе яскравае адбіцьцё таго жыцьця, якое пульсуе на вёсцы. Газэта мусіць з вёскі атрымліваць паведамленьні аб тым, што вёску цікавіць, што ёй трэба, што ў ёй робіцца. Тады зможа прэса сапраўды служыць вёсцы, зможа быць адбіцьцём жыцьця ў краі.

У сувязі з гэтым знаходзіцца і зьмест газэты, які, нажаль, прадстаўляецца ня зусім добра. Газэта часам выходзіць занадта „мудрая", другі раз занадта „наіўная". Ёсьць людзі, якія лічаць вёску яшчэ малаграматнай і стараюцца ёй пісаць, як малому дзіцятку. Іншыя пішуць надта „разумныя" артыкулы, якія, як кажуць, „без поўбутэлькі" неразьбярэш. А вось вам прыклад, як вёска наша дасьпела. Звычайны селянін трохі граматны. Гаворым аб крызісе, аб магчымай эканамічна-соцыяльнай роўнасьці і т. д. — Чалавек—кажа — ня лес, не падстрыжэш пад адзін ровень. Гэта — хітра-складаная машына і ніколі не зраўняеш зусім чалавека. Каб нават тры тысячы гадоў прайшло...

Далей пачынае такую філёзофію, што ня кожны з ім-бы і паспрачаўся.

Падстрыгчы яго, думаю, ды ў унівэрсытэт на катэдру. Ня дрэнны быў-бы профэсар палітычнае эканоміі або філёзофіі.

Пісаць вёсцы трэба сур'ёзна і паважна. Вёску не ашукаеш і не пераканаеш „просьценькім" слоўцам. Але пісаць трэба *зразумела*.

Нашыя газэты й рэдакцыі яшчэ далёкія ад „эўропэйскіх" рэдакцыяў і газэт. Праўда, ужо стаяць у нашых рэдакцыях часам „Underwood'у", але няма ў нас яшчэ „эўропэйскае пастановы" газэтнае справы. Усяму вінавата грашовае бяссільле. А яно ў вялікай меры залежыць ад падпісчыкаў. Падпісчыкі нашы часта сапраўды ня могуць выпісаць газэты. Калі людзі на вёсцы за злоты працуюць цэлы дзень, дык не ў галаве ім газэта. Аднак шмат ёсьць людзей (і нават сьвядомых беларусоў), якія могуць прыслаць падпіску, але ня прысылаюць, бо *прызвычаены атрымліваць газэту бясплатна*. Аб гэтым ужо ня мала пісалася і *з гэтым зьявішчам прэса наша павінна навясьці рашучае змаганьне*.

Пажадана пры газэце выдаваць популярныя кніжкі, перадусім з галіны сельскае гаспадаркі, і рассылаць іх, як бясплатны дадатак да газэты. Дадаткі такія існуюць амаль пры кожнай газэце. І ў самай газэце трэба было-б завясьці больш абшырны гаспадарчы аддзел.

У іншым артыкуле мы паручым яшчэ іншыя справы, зьвязаныя з нашай прэсай. Вельмі важна, каб самі падпісчыкі парушалі „газэтную справу". *Д.*

У справе беларускага тэатру.

Гаварыць аб значэньні і патрэбе тэатру наагул, а беларускага ў асаблівасьці, ня прыходзіцца. Тэатр для нас, беларусоў, патрэбны хоць-бы і дзеля таго, што ён будзе навонкі выказываць наш культурны ровень, а для нас асабіста будзе зьяўляцца духовым злучвом. Найлепш гэта пацьвердзілі апошнія спэктаклі, ладжаныя Фр. Аляхновічам. Вельмі добра выказалі яны, як беларускае грамадзянства патрабуе сталога бел. тэатру, і як такія прадстаўленьні папаліі злучыць бел. пачуцьці, у іншых плошчах, так вельмі разьмінаючыхся. З другога боку, успомненыя прадстаўленьні наглядна выказалі, як мы яшчэ слабыя ў галіне тэатральнага мастацтва. Можна сьмела сказаць, што і рэпэртуар, і гульня артыстаў успомненых прадстаўленьняў былі на 100 прац. ніжэйшымі ад роўня мастацкага запатрабаваньня беларускага глядзельніка. На падставе вышэй сказанага, а таксама на падставе практыкі і назіраньняў за апошнія гады, прыходзім да наступных вывадаў: беларусам неадкладна патрэбны свой тэатр, патрэбны больш вялікшы і паважнейшы рэпэртуар, урэшце патрэбны больш кваліфікаваныя працаўнікі сцэны. Паўстае цяпер пытаньне, ці беларускае грамадзянства зможа ўсё гэта сяньня здабыць? Катэгарычна цьверджу, што

Бажэнаў.

Шустрая бабулька.

Камэдыя ў І акце.

Пераклад з расейскага *В. Г.*

ДЗЕЮЧЫЯ АСОБЫ:

Аўдоцця Цярэньцеўна Клучкіна—65 г.
Глаша, яе ўнучка—16 гадоў.
Пётр Авер'янавіч Глоў,—доктар 60 гадоў.
Аляксандр Пятровіч,—яго сын.
Слуга.

Дзея адбываецца ў доме Клучкінай, ў прыгожа прыбраным пакоі.

ЗЬЯВА І.

Клучкіна (сядзіць у крэсьле і раскладае карты).

Глаша (прыбрана падзіцячаму, сядзіць каля крэсла на ўслончыку і чытае).

Гэй! дарогі ў чыстым полі,
Ніці шэрыя зямлі
Колькі долі і нядолі
Ног людзкіх вы пранясьлі.
І шчасьлівы той, хто з вамі
Не спазнаўся ў раньні час.

Бабулька, годзе, я, запраўды, вельмі змарылася; гэта-ж амаль ня цэлую гадзіну чытаю. Я думаю, — з дванаццаць вёршаў прачытала.

Клучкіна. Ах, ты гультайка! Ужо і змарылася. Дачытай хаця да пункту.

Глаша. Я і так на пункце.

Клучкіна. Ну, да другога.

Глаша. У вас усё да другога. Каторы ўжо раз кажаце адно і тое самае. Вы мне, бабулька, і пагуляць не дасьцё. Чыстая мука. Спаліла-б я ўсе гэтыя вершы,—так яны мне абрыдлі. Што дзень тое, ды тое.

Клучкіна. Якая ты нягодная, Глаша. Ты бяры прыклад з мяне: чаму яны мне не абрыдлі. А гэта дзеля таго, што я цярплівейшая.

Глаша. Не, гэта дзеля таго, што вам усё роўна. Вы толькі і ведаеце што кнігу-кухарку і вершы, а з мяне ўсе сьмяюцца.

Клучкіна. Якая ты дурненькая, Глаша. Ты бяры прыклад з мяне: чаму я не зьвяртаю ўвагі, што нада мною сьмяюцца. Гэта дзеля таго, што я разумнейшая чым ты, Глаша. Глянь на мяне: ці не адшпіліліся мае завіткі.

Глаша. Не.

Клуч. Нікому таксама не кажы, што я ружуюся.

Глаша. А мне што да гэтага.

Клуч. Падай сюды люстэрка. (Глаша падае) Дык ты кажаш, што ўсё добра. Ах, ты дурненькая. Ад якога часу ты зрабілася няраха Ты ад мяне бяры прыклад.

Глаша. Усе зморшчкі не можна-ж пахаваць: вы іх надта шмат маеце...

Клучк. Ціха. Ты, гэта што за глупства пляцеш. Глядзі-ж не прагаварыся каму небудзь, што хаваю зморшчкі і ружуюся, а то падымуць мяне на сьмех.

Глаша. Гэта праўда, бабулька, але-ж вы толькі што казалі, каб я не звaрочвала ўвагі на сьмех.

Клучк. Ну, што-ж такое. Мне гэта можна выбачыць, але ты яшчэ дзіця.

Глаша. Дзіця. Чаму-ж гэта так? Мне ўжо пазаўчора шаснаццаць гадоў кончылася, а ў вас я ўсё дзіця... Насьця-ж яшчэ і пятнаццаці ня мае, а ўжо ходзіць у модных сукенках, а нават і пра замуж думае. А вы мне і на мужчын не дазваляеце глянуць.

Клучк. Ты яшчэ маладзенькая. Ты бяры з мяне прыклад, а не з Насьці: твая Насьця нягодная дзяўчына—і больш нічога.

Глаша. Няпраўда. Насьця мая верная калежанка і будзьце пэўныя, што мы ведаем сваю вартасьць.

Клучк. Што? Што гэта ты пляцеш? Якую вартасьць? Цэньнік, ці што ёсьць на вас. Хто гэта аценіў вас з ёю?

Глаша. Наш вучыцель гісторыі: ён заўсёды кажа нам, што ён лепшых чым мы, ня бачыў у сьвеце.

Клуч. Добры вучыцель. І хто мог-бы гэтага спадзявацца. Здаецца, такі ціхенькі... Ня пушчу я больш цябе ў гімназію.

Глаша. Ах, бабулька, што вы кажаце? Мы ў другой гімназіі зусім ня будзем вучыцца; мы да яго прывыклі; ён так добра выкладае, у яго такая добрая мэтода. Другі проста ўзяў-бы канспэкт па гісторыі ў клясе папраўі, а ён як пачне апавядаць, возьме за руку і так моцна цісьне... а сам усьцяж пазірае на цябе так весела.

Клучк. Ніколі яго нагі ў нас больш ня будзе. Чаму гэта ты мне не сказала раней. Табе, мусіць, і самой гэта было прыемна.

Глаша. Ведама, што прыемна; ён такі прыгожанькі.

(Працяг будзе).

можа здабыць, ды ўрэшце павінна і здабудзе, бо пералічаныя рэчы не зьяўляюцца так цяжкімі ў здабыцьці, як гэта выглядае на першы пагляд. Трэба толькі да разьвязаньня гэтых справаў падыйсьці рэчова і з пэўнай праграмай. Дагэтуль да справы сталага берускага тэатру падыходзілі вельмі ня рэчова. Уважалася, што першым канечным варункам заіснаваньня сталога тэатру павінна быць... здабыцьцё сталога памешканьня пад гэты тэатр і атрыманьне пэўных грашовых субсыдыяў. Ясна, падыход такі неправідловы. Бо можна мець сталое і вельмі харошае памешканьне і ня мець сталога тэатру, у поўным значэньні гэта слова, і наадварот, можна ня мець памешканьня і стварыць сталы і сапраўды паважны тэатр, кузьню беларускага сапраўднага мастацтва. Рэч зусім надобная і з грашавымі субсыдыямі. Матэрыяльная дапамога гэта яшчэ ня першы варунак у тварэньні мастацкіх вартасьцяў. Згаджаемся, што маючы грошы можна тэатр паставіць на больш трывалкі грунт, аднак зрубам тэатру ніякім чынам ня могуць быць грошы, але перадусім яго артыстычны і мастацкі ровень. Урэшце, калі беларускі тэатр зможа выказацца цэлым чародам сапраўды мастацкіх вартасьцяў, то не патрэбны будуць і субвэнцыі, бо ён сам сябе ўтрымае. Таксама лягчэй тады можна будзе гаварыць і аб субвэнцыях, тым больш, што некаторыя тэатры нацыянальных меншасьцяў у Польшчы гэткія запамогі атрымліваюць. Словам, трэба справу стварэньня сталога тэатру пачынаць не ад шуканьня крыніцы грашовых дапамогаў, але ад тварэньня паважнага артыстычнага і мастацкага роўня бел. тэатру. Гэта-ж якраз залежыць ад рэпэртуару спэктакляў і артыстычнай прыгатаванасьці гуляючых на сцэне.

Сяньняшні тэатральны рэпэртуар у беларусаў ня вельмі багаты. Ёсьць некалькі твораў паважных, але даслоўна толькі некалькі. Рэшта бел. драматычных твораў задаволіць рэпэртуар сталога і сапраўднага тэатру ня зможа. Усх. Беларусь мае твораў драматычных больш. Якасных аднак таксама вельмі мала. З другога боку, усходня-беларускія драм. творы зьяўляюцца выразна вузка палітычнымі і не для кожнага глядзельніка зразумелымі. Пастаноўка такіх пьесаў задаволіла-б патрэбы толькі абмежаванай колькасьці аднолькава думаючых і такі тэатр ніколі ня быў бы агульна-беларускім злучвом, а што найгалаўней не адпавядаў-бы ён свайму назначэньню. Тэатр ня можа быць палітычнай трыбунай тае ці іншае партыі, разьвіваючай ў чалавеку аднабаковасьць і абмежаваны сьветапагляд. Заданьне сапраўднага тэатру палягае на тым, каб выхаваць у глядзельніку панадпартыйнае пачуцьцё красы і гармоніі, выхаваць і загартаваць яго характар і пачуцьцё чалавечае ды ўласнае годнасьці. Таму тэатральныя творы павінны быць больш агульна чалавечымі па зьместу і нацыянальн. па форме. Толькі гэткія творы зьяўляюцца зразумелымі для душы кожнага глядзельніка, пры тым ствараюць сапраўды высока мастацкія, агульначалавечыя і нацыянальныя вартасьці. Найвялікшы сусьветны драматург і пры тым найлепшы сын Англіі-Шэкспір здабыў несьмяротную славу для сябе і Англіі тым, што даў чалавецтву мастацкія абразы з галіны вечна актуальных і агульначалавечых духовых працэсаў, узяўшы іх у рамкі чыста ангельскія. У гэткай плошчы і беларускія драматургі павінны падыходзіць да сваіх драматычных твораў, а беларуская прэса гэныя думкі павінна больш шырока абгаварыць і прадыскутаваць, такім чынам зацікаўліваючы і накіроўваючы маладых нашых драматургаў на шлях для іх і для справы найбольш карысны. Наагул трэба, каб бел. грамадзянства, а перадусім яго прэса і арганізацыі больш зацікавіліся справай тэатральнага рэпэртуару і яго маладымі тварцамі. Напэўна сярод беларускіх гушчаў крыецца не адна здольная адзінка, якая магла-бы даць паважны ўклад у скарбніцу бел. тэатральнага мастацтва. Адзінкі гэныя трэба заахвоціць, падтрымаць прынамся хоць маральна, а перадусім адпаведнай акцыяй адзінкі гэтыя трэба выклікаць на паверх жыцьця мільён独 гушчаў, сярод каторых яны затраціўшыся гібеюць. Трэба, каб беларускія газэты і часопісі, а нават і паасобныя арганізацыі абвесьцілі конкурс на найлепшыя драматычныя творы, вызначаючы пры гэтым дзеля большага заахвочаньня хоць невялічкія грашавыя нагароды.

Таксама бел. грамадзянства павінна неяк больш дзейна ўплынуць і заахвоціць маладых бел. драматургаў, ужо працуючых на ніве драм. творчасьці, як М. Машару, Я. Хвораста і інш. да большае прадуктыўнасьці тым-больш, што першыя іх крокі ў гэтай галіне зьяўляюцца зусім добрымі. З другога боку, бел. літэратары і выдавецтвы павінны заняцца перакладам драм. твораў небеларускіх, агульнапрызнаных за клясычныя. Варта ўжо закончыць марнаваньне грошаў на пераклады і выдаваньні розных „лазьняў у Амэрыцы“ або з сэрыі „ўра-баявых“, якія глядзельніка толькі „bawią“, як кашуць палякі, або выклікаюць у ім саламяны вагонь, які пад дзеяньнем жыцьця ператвараецца пасьля ў бязьдзейную дэпрэсыю. Урэшце гэткія творы ніколі ня змогуць задаволіць рэпэртуар сапраўднага, паважнага тэатру, хоць можа і вельмі добра адпавядаюць для вясковага тэатрыку.

Таксама гаварыць аб сталым беларускім тэатры, які хоча мець заданьні больш высокія чымся гуляньне ў тэатрыкі, ніяк ня можна, не стварыўшы перад тым кадры працаўнікоў, хоць мінімальна і агульнікова прыгатаваных сцэнічна. Мець шмат запалу для сцэнічнай працы, умець добра гаварыць ды няменш добра крыўляцца на сцэне, усё гэта яшчэ за мала для сапраўднага тэатру. На сцэне трэба ўмець жыць, а не гуляць. Умець жыць на сцэне — трэба ўмець панаваць над сваім голасам, рухамі твару і цела, умець у глядзельніку маланкава хутка выклікаць тыя ці іншыя пачуцьці, гаварыць глядзельніку тое, што не гаворыцца словамі. Усё-ж гэта можна асягнуць толькі пасьля адпаведнай, хай сабе хоць-бы агульніковай, падгатоўкі. Даць гэтае прыгатаваньне для адзінак захопленых і жадаючых працаваць сцэнічна, беларускае грамадзянства павінна ўважаць за свой ганаровы абавязак. Калі віленскае бел. грамадзянства, як цэнтр Зах. Беларусі, патрапіла стварыць дзесяткі арганізацыяў, цэлы чарод часопісяў і газэт, то гэнае-ж грамадзянства і ў так важнай і палючай справе, як сталы беларускі тэатр, павінна выказацца як найвялікшай гатоўнасьцю і зразуменьнем. Тым больш, што наладжаньне сцэнічнага прыгатаваньня не вымагае тае затраты грошаў, як розныя іншыя імпрэзы, часта малавартасныя. Практычна наладжаньне сцэнічнага прыгатаваньня выглядала бы гэтак. У найадпаведнейшы дзеля гэтага час і пасьля належнага разрэклямаваньня ў прэсе, наладзіць у Вільні вечарамі хоць-бы месячныя курсы сцэнічнага прыгатаваньня. Курсы гэткія павінны-б былі абняць наступныя прадметы, маючыя сваё глыбейшае абаснаваньне ў сцэнічнай працы: 1) дыкцыя (пазнаньне асаблівасьцяў беларускае мовы і належны яе выгавар), 2) дэклямацыя, харавая рэцытацыя і сцэнічны сьпеў (увайшла-б сюды і т. зв. сцэнічная пастаноўка голасу), 3) падставы сцэнічнай гімнастыкі твару і цела а таксама плястыкі, 4) тэорыя сцэнічнай гульні, 5) падставы грыміраваньня і касьцюмазнаўства, 6) падставы рэжысёрскай працы, 7) падставы тэхнічна-сцэнічнай працы на вёсцы, 8) агляд гісторыі тэатру і драматычнай літэратуры беларускай і агульнай і 9) кароткі нарыс эстэтыкі.

Калі б кожнаму з гэтых прадметаў прысьвяціць хоць дзесяць гадзін, (гэта ўжо шмат дало б слухачу такіх курсаў), то на адзін месяц прыпала-б 90 гадзін і на адзін дзень тры гадзіны. Выкладоўцаў змагло-б даць і само беларускае грамадзянства. Ніжэй падпісаны, калі-б не знайшлося больш кваліфікаваных сілаў, ахвотна мог-бы справу выкладаньня 3-4 вышэй пералічаных прадметаў узяць на сябе. Слухачоў знойшлося-бы шмат з пасярод віленскага белар. грамадзянства, а нават і з правінцыі. Некалькі чалавек у гэтай справе даўно ўжо зьвярталіся да аўтара гэтага артыкулу, выказываючы гатоўнасьць на свой кошт прыехаць і вучыцца на такіх курсах. Зразумела, што курсы гэтыя былі-б бясплатнымі. Таму некаторыя арганізацыі маглі-бы нават выпісаць 1-2 сяброў з правінцыі, з больш вялікшых і дзейных цэнтраў ці філіяў. Калі-б расходы пражыцьця пакрыліся слухачом і арганізацыяй сумесна, ахвотнікаў знайшлося-б шмат. Праслуханьне такіх курсаў значна падняло-б ровень і тэатраў на вёсцы.

Вялікіх труднасьцяў у стварэньні такіх курсаў няма, а справу паважнага і сталога беларускага тэатру яны пасунулі-б значна наперад.

Гэтак, беларускае грамадзянства шмат гаворучы і вельмі хочучы мець свой сталы тэатр, павінна канкрэтна падыйсьці і канкрэта разьвязаць пералічаныя вышэй справы. Калі-ж беларускае грамадзянства ня прыступіць да гэтых рэчаў, то ня створыць сяньня сталога тэатру, ня створыць яго яшчэ і заўтра. А ўсе гутаркі астануцца толькі прыгожымі і штонайгорш няшчырымі.

С. Сарока.

Злая воля.

(Гл. № 8 „Роднага Краю“).

Ліквідацыяй віленскай і іншых духоўных сэмінарый была царкоўнай уладай нанесена вялізарная крыўда царкве, дабром якой павінна-бы заўсёды яна кіравацца. Але мала гэтага; сваім наступным крокам нейкая *злая воля*, якая кіруе цяпер справамі праваслаўнай царквы нанесла балючы ўдар і нацыянальным пачуцьцям веруючых. Паасобныя рэшткі духоўных сэмінарый і багаслоўскія ліцэі на Украіне і на Беларусі пастаноўлена зьліквідаваць і стварыць адзін агульны багаслоўскі ліцэй з польскай мовай навучаньня ў... Варшаве. Ясна, што аб выкладаньні там беларускае мовы, нават як неабавязкавага прадмету, трудна думаць. Дзеля таго, каб у гэты ліцэй траплялі людзі абзнаёмленыя з грэцкай і ц. славянскай мовамі, у Варшаве адчыняецца спэцыяльны „Мітрапалічы інтэрнат“, гадунцы якога, вучачыся ў варшаўскіх *польскіх* гімназіях, у пазашкольныя гадзіны праходзяць грэцкую і ц.-славянскую мовы. У інтэрнат апроч былых вучняў зьліквідаваных духоўных сэмінарый прыймаюцца толькі вучні першых клясаў польскіх гімназый. У Багаслоўскі Ліцэй прымаюцца толькі гадунцы Мітрапалічага Інтэрнату, статут якога надрукованы ў адным з апошніх нумароў „Воскреснаго Чтенія“.

Той, каму хочыцца як найхучэйшай дэнацыяналізацыі беларускага і украінскага народаў, а перадусім полёнізацыі праваслаўнага духавенства, можа цешыцца: нічога лепшага для асягненьня гэтых мэтаў, чым тое, што прыдумала праваслаўная духоўная ўлада, прыдумаць ня можна. Ворагі праваслаўнае царквы наагул могуць цешыцца таксама! Праваслаўная вышэйшая духоўная ўлада робіць іх работу! Мала таго, што з варшаўскіх „інтэрнатаў“ і Багаслоўскага Ліцэю выйдуць духаўнікі сполёнізаваныя, не адпавядаючыя духоўным і нацыянальным патрэбам свайго народу, але выйдуць адтуль і наагул кепскія сьвяшчэньнікі і кепскія праваслаўныя. Трэба быць запраўды вельмі стойкім нацыянальна, каб не паддацца полёнізацыйным уплывам, будучы адарваным ад сваёй бацькаўшчыны, свайго народу, вучачыся ў чужой, польскай гімназіі, жывучы ў інтэрнаце, у якім афіцыяльнай мовай будзе мова польская. Да таго яшчэ гадунцы інтэрнату будуць разьмешчаны па *розным* польскім варшаўскім гімназіям і дзеля гэтага ня будуць станавіць аднэй моцнай групы. А трудна вымагаць гэтай стойкасьці ад хлопцаў, паступаючых у *першую клясу* гімназіі, тым больш, што гадунцамі гэтага прышлага інтэрнату будуць у вялізнай большасьці дзеці праваслаўнага духавенства, якое будучы расейскім па паходжаньні, парывае ўжо паволі з расейшчынаю, але толькі у апошнім пакаленьні, яшчэ больш паволі, пачынае ісьці з беларусамі ці украінцамі. Трудна, таксама спадзявацца, што вучачыся грэцкай і ц.-славянскай мовы ў пазашкольныя гадзіны, можна добра гэтыя мовы ведаць, бож адначасна трэба праходзіць поўны курс *чужой* польскай гімназіі. Калі ўжо памінуць тое, што навука ў сьвецкіх гімназіях не пазволіць стварыць у інтернаце *дух рэлігійнае школы*, неабходны для таго, каб з яго выйшлі запраўдныя „пастыры душ“, нельга не адзначыць яшчэ аднэй нявыгоды, якую балюча адчуе нашае, наагул небагатае, духавенства: утрыманьне інтэрнату ў Варшаве напэўнаж будзе каштаваць даражэй чым у Вільні. Прыпамінаем, што ў Вільні можна было плаціць за ўтрыманьне ў інтэрнаце натурай — сельскімі прадуктамі, а ў Варшаве гэта зробіцца немагчымым. Каму-ж патрэбна гэтая рэформа? Разгледзіўшы ўсё вышэй сказанае, ясна відаць, што патрэбная яна толькі *ворагам Праваслаўя і ворагам беларускіх і украінскіх (а можа і расейскіх!)* нацыянальных імкненьняў.

Што-ж змушае праваслаўную вышэйшую духоўную ўладу дзеяць на сьвядомую шкоду праваслаўнай царквы!? Ёсьць-жа відаць нейкая ці нечая *злая воля*, з якой ўсе праваслаўныя павінны змагацца! Ізноў, як некалькі вякоў таму назад, выплывае заклік: за „веру і народнасьць!“ і якжа балюча як цяжка бачыць, што кідаюць яго не нашыя духоўныя айцы, а іх зьведзеная, пакрыўджаная паства! А айцы?... будуюць вільлі ў Італіі.

Г. Б.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА.

— 11.V. г.г. а 15-ай гадзіне адбудзецца ў Віленскім Радыё канцэрт беларускай песьні ў выкананьні беларускага хору гр. Р. Шырмы і салісткі гр. К. Шырмавай. Канцэрт абыймае цыкль народных песьняў пад агульным загалоўкам: „Вясна, Вялікдзень, Лета“.

Праграма канцэрту наступная:

1. „Дубровачка“, Грэчанінава, выканае солё гр. Шырмава.
2. «А ў лесе ў лесе», Нікольскага — хор.
3. «У даль па даліне», гарм. Уладзімерскага — хор.
4. «Ходзіць пава па вуліцы», гарм. Галкоўскага — хор.
5. „Перад Пятром“, гарм. Грэчанінава — хор.
6. «Чаму селязень», Грэчанінава — хор.
7. «Зазьвінела пчолачка», Грэчанінава — солё гр. Шырмава.
8. «Перапёлка», гарм. Грэчанінава, вык. хор.
9. „Раёк“, гарм. Грэчанінава — хор.

Канцэрт папярэдзіць кароткі рэфэрат аб беларускай бытавой песьні, які прачытае музычны кіраўнік Віленскага Радыё гр. Вэнслаўскі.

Імя гр. Рыгора Шырмы, як кіраўніка хору, дае пэўнасьць, што выкананьне канцэрту будзе больш чым добрае.

Канцэрт перадаецца на ўсе польскія радыёстанцыі.

— Вестка аб прыездзе ў Вільню ведамага композытара Грэчанінава аказалася перадчаснай. Дзеля незалежных ад яго прычын, перадусім матэр'яльнага характару, Грэчанінаў змушаны адлажыць сваю паездку да восені.

Сусьветнай славы композытар Грэчанінаў — расеец па паходжаньні — дарагі для беларусаў тым, што, можа, як ніхто перад гэтым, зразумеў дух беларускай песьні. Яго гарманізацыі бел. народных песьняў (апрацаваў іх не адну сотку) можна сьмела лічыць ідэальнымі. Грэчанінаў абяцае, прыехаўшы у восені прывезьці шмат новых, апрацаваных ім бел. народных песьняў.

— 1 траўня г.г. скончыліся Вялікодныя фэрыі ў Віл. Бел. Гімназіі.

— 5.V. г.г. адбудзецца агульны гадавы сход сяброў Беларускага Коопэратыўнага Банку. Пачатак а гадз. 15-ай. Сход адбудзецца ў памяшканьні Банку, Вільня, Каралеўская вул. № 3.

— Урад Т-ва Беларускай Асьветы пастанавіў на адным з сваіх апошніх паседжаньнях выдаць беларускі календар-кніжку на 1936 год.

З краю.

— Усім школам міністэрства асьветы дазволіла прымаць ад вучняў аплату за навуку аблігацыямі Нацыянальнай Пазычкі. Гэтымі-ж аблігацыямі школы могуць пакрываць свае належнасьці касам Сацыяльн. Страхоўкі.

— Работніцкае сьвята 1 траўня прайшло ў Вільні зусім спакойна; ня было амаль ніякіх інцыдэнтаў. Найбольш чысьлена была злучаная дэмонстрацыя „П.П.С.“ (Польская Партыя Соцыял.) і Паалей Сіон. Адбылося некалькі мітынгаў. Сьвята гэта прайшло спакойна ўва ўсей Польшчы.

— Ува ўсей Польшчы адбылося урачыстае сьяткаваньне „3 мая“.

— Адносіны паміж Польшчай і Літвой палепшаюцца. У канцы чэрвеня адбудзецца першая экскурсія з Польшчы ў Літву. Дазвол атрыманы ад польскіх і літоўскіх уладаў.

Заграніцай.

✕ У **Нямеччыне** арыштаваны тры пастары (лютэранскія сьвяшчэньнікі) конфэсіяльнай царквы. Абвінавачваюцца яны ў тым, што быццам згадзіліся супольна з каталікамі выступіць адным фронтам проціў нэо-паганства Розэнбэрга. Вестка аб арышце выклікала ў царкоўных кругох Бэрліна вялікае ўражаньне.

✕ Як паведамляюць з **Масквы**, першамайскія дэманстрацыі па ўсіх гарадох СССР былі праведзены пад знакам **„асягненьняў Чырвонай Арміі“**.

Савецкі ўрад пастанавіў прадэманстраваць у гэтым годзе „магутнасьць і неперамоўнасьць Чырвонай Арміі“ у нябачаных дасюль размерах. Дэманстрацыі адбудуцца нават ў калгасах і саўгасах.

Мусіць савецкі ўрад хоча гэтымі дэманстрацыямі напужаць ня толькі сваіх ворагаў (г. зн. Нямеччыну), але і сваіх прыхільнікаў, каторыя дагэтуль яшчэ не падпісалі з Саветамі прыяцельскіх дагавораў.

✕ Ня гледзячы на тое, што **Нямеччына** паведаміла ангельскі ўрад аб будове 12 падводных чаек, будова гэта выклікала трывогу сярод дэпутатаў ангельскага парляманту. У сучасны мамэнт пытаньне гэта разглядаецца адпаведнымі органамі ўлады і, калі верыць чуткам, то ангельскі ўрад у найбліжэйшых днях вышле ў Бэрлін ноту з пратэстам проціў будовы падводных чаек.

✕ Як паведамляе амэрыканская газэта „Уорльд Тэлеграм“, **Нямеччына** ў хуткім тэмпе вядзе фортыфікацыйныя работы ўздоўж францускай і бэльгійскай граніц,— г. зн. у паласе, дэмілітарызаванай Вэрсальскім дагаворам.

Апрача 60.000-най паліцыі, згуртавана там 36000-нае рэгулярнае войска. Запасы амуніцыі вялікія.

Як толькі будуць сфармаваны корпусы і дывізыі, Гітлер абвесьціць аб дакананым факце, ня лічучысь з тым, што гэтым парушаецца і Вэрсальскі, і Лёкарнскі дагаворы.

Пісьмо у рэдакцыю.

Прэзыдыюм Цэнтральнага Беларускага Праваслаўнага Камітэту гэтым ветліва просіць Вельмі Паважанага Рэдактара зьмясьціць ў „Родным Краю“ наступнае выясьненьне:

у № 14 „Бел. Крыніцы“ с. г. была зьмешчана зацемка, у каторай ананімны аўтар робіць Прэзыдыюму Цэнтр. Бел. Правасл. Камітэту (ў скарочаньні Ц. Б. П. К.), а таксама роўна і самому К-ту цэлы рад інсынуацыйных закідаў, якія маюць на мэце-падарваньне аўторытэту К-ту, Презыдыюм К-ту ў імя праўды падае да агульнага ведама наступнае: 1) Няпраўдай ёсьць, што Ц. Б. П. К. гэта назоў даўно няіснуючай арганізацыі. Праўдай ёсьць, што ЦБПК ёсьць назовам арганізацыі, якая існуе на падставе статуту, зацьверджанага адміністрацыйнымі ўладамі.

Ня маючы матэр'яльных сродкаў, К-т ня мае магчымасьці шырэй паінфармаваць грамадзянства аб сваёй працы пры помачы друкаванага слова.

Ня знача гэта, што Ц.Б.П.К. нічога ня робіць, ці ўжо ня існуе. Урэшце, аб пазытыўных выніках працы К-ту забірала ня раз голас і „Бел. Крыніца“. Гэтак „Бел. Крын.“ яшчэ зусім нядаўна ў рэцэнзыі аб № 2(5) „Сьветача Беларусі“ (афіцыяльны орган К-ту, што і зазначана ў ім), пісала: „...выходзіць яна (часопісь — „Сьвет Бел.“) нажаль даволі рэдка... часопісь гэная рашуча змагаецца з... матэр'ялізмам... расейшчынай ў жыцьці царкоўным белар. народу... ідэолёгічных думак ў часопісі гэнай спатыкаем пад дастаткам. А гэта ў шэрым, бяспрынцыповым... жыцьці беларускім сапраўды праяў мілы, бо здаровы... (наступна „Бел. Крын.“ сьцьвярджае і вітае тое, што з выдаўцамі „Сьветача Бел.“ супрацоўнічаюць: — Бел. Праў. Група Студ. УСБ. і Хаўрус Бел. Праў. Моладзі)... вось жа гэткую дзейнасьць бел. грамадзянства... павінна прывітаць як найшчырэй, як найгарачэй, бо дзейнасьць гэтакая —гэта ясная зорка на цёмным бел. небасхіле...“ Трэба тут зазначыць, што зьмест разгляданага № 2(5) „Сьвет. Бел.“ ёсьць амаль ў суцэльнасьці зьместам дзейнасьці працы К-ту, што „Сьветач Бел.“ пасьля гэтага нумару выйшаў яшчэ некалькі разоў (апошні № выйшаў ў палове 1933 г.), што праз ўвесь гэты год К-т супрацоўнічае з вышэй ўспомненымі арганізацыямі моладзі, што ўрэшце ўспомненая рэцэнзыя была зьмешчана, калі рэдактарам „Бел. Крын.“ быў гр. Ян Пазьняк. У № 23 „Бел. Крын.“ з 1933 г. маем весткі аб *існуючым Ц.Б.П.К.* У пачатку 1934 г. тая-ж „Бел. Крын.“ дае ізноў весткі не аб „ананіме“, хаваючымся пад „мянушкай Ц.Б.П.К.“ але гэтак (гарачы аб бел. выдавецтве):—„Сьветач Бел.“ — орган Белар. Цэнтр. Прав. К-ту“. У 1933 г. на Акадэміі 15 ўгодкаў абвешчаньня Незалежнасьці Беларусі й 70 ўгодкаў бел. прэсы засядаў ў прэзыдыюме між іншымі прадстаўнікамі бел. арганізацыяў і тагачасны генэральны сэкрэтар Ц.Б.П.К., які нават чытаў на тэй-жа Акадэміі першы рэфэрат (другі рэфэрат чытаў кс. Станкевіч). У тым-жа 1933 г. духоўныя ўлады, каб спыніць нявыгадную для іх працу „няіснуючага“ К-ту па беларусізацыі Царквы, пагражалі яго сябром „крайними прещениями“ і якраз супроць гэтага пратэставала сама-ж „Белар. Крыніца“. Між іншым можна да гэтага дадаць, што ў 1934 годзе паўстаюць новыя аддзелы Ц.Б.П.К. і ў сувязі з іх зацьверджаньнем дэлегацыя К-ту была некалькі разоў ў Варшаве. У канцы-ж 1934 г. старшыня Бел. Нацыянальнага К-ту ў Вільні грам. Ян Пазьняк (ён жа і сяньня рэдактар „Бел. Крын.“) усільна запрашаў Прэзыдыюм Ц.Б.П.К. на ўваход ў лік сяброў ўспомненага Нац. К-ту. З гэтага відаць, што або яшчэ ў 1934 годзе Ц.Б.П.К— гэта існуючая арганізацыя, або што Нац. К-т запрашае і складаецца з арганізацыяў „даўно няіснуючых“. Дадаем, што Ц.Б.П.К. ня ўвайшоў ў Нацыянальны К-т, бо гэты апошні зьяўляецца экспазытурай аднае партыі.

2) Асьведчаньне „Бел. Крын.“ аб тым, што „бел грамадзянству“ няведама, хто крыецца пад мянюшкай „прэзыдыюм Ц.Б.П.К.“, ёсьць сказам чыста дэмагагічным. Аб тым, што К-т гэта толькі „міф“, пісала ўжо некалісь праз цэлы 1930 год „Наша Жизнь“, якой тады-ж быў дадзены на гэта рэчовы адказ. Рабілі гэтакія закіды К-ту амаль усе расейскія і польска-эндэцкія газэты, якім не падабаецца справа беларусізацыі Царквы. І ўсім ім тады ўжо было сказана аб структуры К-ту, аб лічбе сяброў яго Прэзыдыюму і складзе. Таму спасылаючыюся саюзьніцу чорнай сотні —„Бел. Крыніцу“ адсылаем у гэнай справе да першых нумароў „Сьвет. Бел.“ А тое, што з Презыдыюму К-ту выйшлі дзьве асобы, гэта яшчэ ня знача, што К-т ўжо ня існуе. Прэзыдыюм папоўніўся іншымі сябрамі К-ту і гэная зьмена зарэгістравана адпаведнымі ўладамі.

3) „Бел. Крыніца“ піша, што.. „гэтай мянюшкай (Прэзыдыюм Ц.Б.П.К.) ўжо некалькі гадоў *нехта* падпісывае рожныя мэмарыялы. У разам з тым афіцыяльны орган Прав. Фракцыі Бел. Нац Камітэту „Царква і Народ“ (вых. ў 1932 і 1933 г.г.) паклікаўся якраз-жа на мэмарыялы Ц.Б.П.К. і нават гэныя зьмяшчаў на сваіх старонках. Гэная-ж „Царква і Народ“, а потым і такая-ж хадэцкая Правасл. Камісыя пры Бел. Нац. Камітэце жыўцом перанялі пастуляты і заклікі якраз-жа мэмарыялаў, «некалькі гадоў падпісываных мянюшкай». Урэшце цікава, што ў адказ на розныя мэмарыялы, адозвы і пратэсты, падпісываныя згодна „Бел. Крын.“ „мянюшкай няіснуючай арганізацыі“,—блізу 90% правасл. духавенства Віленск. эпархіі запісалася беларусамі; пэўная частка іх пачала гаварыць пропаведзі пабеларуску, гэтак-жа сама выкладаць і Закон Божы, беларуская мова часткова уведзена ў кансысторыю; вышэйшыя духоўныя ўлады пачалі выдаваць ў белар. мове царкоўныя кніжкі і падручнікі, каталіцкая хадэцыя пачала тварыць правасл. „фракцыі“ і „правасл. камісыі“, бел. вёска пачала спонтанічна цікавіцца справамі Царквы, што адбілася між іншым і на старонках „Бел. Крын.“, і г. д.

А гэта ўсё якраз і ёсьць частковай рэалізацыяй тых пастулятаў, якія першы раз, як апрацаваную праграму, выставіў і гэнага правадзіць ў жыцьцё — „няіснуючы“ Ц.Б.П.К.

4) Прэзыдыюм К-ту публічна і катэгарычна асьведчае, што К-т ніколі і ні з кім ніякіх гутарак аб ўніі ня вёў і вясьці ня будзе. Калі ж „Бел. Крыніца“ ведае, як адна асоба, назовам — „мянушкай Цэнтр. Бел. Прав. К-т“ спэкулюе на рынку ўніі, то гэта можна вытлумачыць толькі ў спосаб наступны. Бел. хадэцыя, як ведама, дзейна падтрымлівала справу ўніі. З другога боку старалася запрагчы ў рыдван сваёй палітыкі і Ц.Б.П.К. Магчыма, што нейкі „нясумленны спэкулянт“ з радоў хадэцыі самачынна, бяз ведама і ўпаважненьня Ц.Б.П.К. мо' і гандляваў ашуканча імям Ц.Б.П.К.

К-т за гэта адказваць ня можа. Сьведчыць гэта толькі аб этычнасьці і маральнасьці сяброў бел. хадэцыі.

Урэшце беспадстаўныя закіды К-ту ў сымпатыях да ўніі рабіліся ўжо некаліс расейскімі і іншымі газэтамі, і „Беларуская Крыніца“ ўжо тады выявіла сапраўднае воблічча і інтэнцыі аўтараў ўспомненых закідаў.

5) Прыняўшы пад ўвагу вышэй сказанае, Прэзыдыюм Ц.Б.П.К. выясняе, што выступленьні супроць яго „Бел. Крыніцы“ тлумачыцца толькі тым, што К-т адкінуў прапанову стацца хадэцкай экспазытурай і навязаў лучнасьць з іншымі бел. праваслаўнымі працаўнікамі на ніве царкоўнай. І таму ўсе выступленьні бел. хадэцыі супроць К-ту зьяўляюцца манліўымі і няэтычнымі і проці беларускім ёсьць хадецкае „без'інтэрэсоўнае“дапамаганьне польскім адміністрацыйным ўладам ў лоўлі бел. арганізацыяў на т. зв. „бяздзейнасьці“, што пацягвае за сабой іх ліквідацыю.

За Прэзыдыюм Цэнтральнага Беларускага Праваслаўнага Камітэту. Першы Віцэстаршыня (—) *У. Більдзюкевіч.*

Сэкрэтар (—) *П. Кіршэўскі.*

Р. S. К-т гэтым дадае, што ма ніякія закіды і інсынуацыі, „Бел. Крыніцы“ адказваць больш ня будзе.

Сэкрэтар (—) *П. Кіршэўскі.*

Як заашчадзіць хлеўны гной пры пасадцы бульбы

Бульба вымагае беспасярэдняга гнаеньня хлеўным гноем. Ня будзе лішнім тут зазначыць, што бульба, якая расьце на васеньнім гнаі, дае большыя ўраджаі, чым тая, якая гноіцца ў часе пасадкі. Васеньняе гнаеньне асаблівае значаньне мае пры глебах цяжэйшых.

Гнаеньне ў часе пасадкі, хаця і лічыцца горшым за васеньняе, але пры ім можам заашчадзіць гной, калі толькі будзем гнаіць адпаведным спосабам. Ашчаджаньне гною будзе карысным там, дзе гаспадарчыя ўмовы вымагаюць развядзеньня бульбы ў шырэйшым маштабе і дзе гэта ня выконвацца толькі дзеля таго, што не хапае гною.

Заашчаджваньне гною пры пасадцы бульбы робіцца такім чынам: поле адразу ўсё ня гноіцца, як гэта бывае звычайна, але гной кладзецца пад кожную бульбіну асобна, зараз-жа ў часе яе пасадкі. Такое гнаеньне „з кошыка“ робіць вялікія ашчаднасьці гною і нічуць ня зьмяншае ураджаю бульбы. Дасьледы, праведзеныя ў гэтым кірунку Сабешынскай дасьледчай станцыяй, паказваюць, што пры такім гнаеньні, якое завецца гняздовым, заашчаджваецца 1/4 частка гною, бяз шкоды для ўраджаю. Апрача таго, многія практыкі цьвердзяць, што гняздовым спосабам можна заашчадзіць не менш, як палову таго гною, які звычайна даецца пад бульбу і ад гэтага ўраджай бульбы ня зьменіцца. З. К.

Усячына.

Ці ёсьць у кракадыля сьлёзы?

Часта гаворыцца аб „кракадылявых сьлёзах“. А напэўна мала хто ведае, што кракадылі ня плачуць і сьлёзаў ня маюць. Адзін чалавек у Лёндоне нядаўна кінуў бомбу з сьлёзным газам у Зоолёгічны сад, дзе былі кракадылі. Уся публіка паўцякала, а кракадыль хадзіў з сухімі вачыма і зусім не адчуваў дзеяньня газу. Паліцыянт хацеў арыштаваць „замахоўца“, аднак, калі той вытлумачыў, што гэты хацеў даказаць усю забабоннасьць „кракадылявых сьлёзаў“, адразу яго пусьціў. Відаць, і паліцыянт верыў у гэтыя „сьлёзы“.

Рэдактар: А. ФЛЕРАЎ. Выдавец: С. КАРОЛЬ. Друк. Я. Левіна Вільня, Нямецкая вул. 22, Тел. 21-14.